

Василь БАБІЙ, 1949, село Хмелівка, Богородчанський район, Івано-Франківська область, Україна

БОГ РЯТУЄ СЕЛО

Отець Володимир Цмоць, парох Росільни, села в передгір'ї Карпат відчинив двері церкви, якій пасувало стояти на пагорбі, хоч і на цвинтарі, наче поближче до своїх колишніх прихожан. Звідси величний вид на село, дальші гори, що мріли в легких серпанках туманів.

Можна було як Бог споглядати красу природи, ним і створеної, із гори, високості.

Отець Володимир пустив свіже повітря до церкви, на порозі перехрестився, вклонився образам, вклякнув перед вітварем і зложив молитву Господеві.

Вітвар цей був давній, чи не з сімнадцятого віку, а то і дальших часів.

Ніхто б зараз доконечне не вповів скільки то років церкві. Може така застара як Скит Манявський, а може не молодша за Церкву Святого Духа в Рогатині, що мала б пам'ятати малу Настю Лісовську або інакше Роксолану. Намоленість в церкві була така, що перед ними відступали легкі, а може і тяжчі слабості людського тіла. Скільки то поколінь розсільнян святили словами цей храм. Не кожен годен був досягнути своїм розумом велику силу і властивість молитви на свій порятунок, але відчути мав не раз.

Отець Володимир устав з колін, зітхнув, подумавши про лихоліття, яке вже кілька літ розносила чуму, яка нищила і нищила із диявольським завзяттям силу-силенну народу. Друга світова війна збирала смертний ужинок, що жодна тризна не встигала за її страшним ціпом.

Зараз в селі панувала німецька управа, вносячи свій «орднунг» – новий порядок, неначе нагадуючи старшим людям про не такий – чей двадцять з хвостиком років – австрійський чин влади і життя.

Але це було ліпше, ніж «совіти», які за два неповних роки своєї «власти» показали людям «кузькіну матю». А головне, що замахнулися на святе святих – церкву.

Сатанинська влада не визнавала Боже. Навіть на якийсь час закрила дві церкви, які були в Росільні. І відкрила двері до пекла.

Німці не боронили релігію і церкви повідкривалися наново.

Якогось літнього дня в селі все сколотилося, зарухалося. Авто за авто із німецькими вояками заповнили Росільну. І налічувалося тих автомобілів числом тридцять. Солдати тягнули за собою кулемети і займали позиції: на горищах тих хат, звідки була можливість вести вогонь по ворогу. Тим ворогом були ковпаківські червоні партизани і їх слід було гідно зустріти.

Отець Володимир не вельми втішився, що і його резиденцію використали для майбутнього бою. Хоч би Господь милував від біди.

Німці все-одно прорахувалися. Хтось із спритних ковпаківців проник до села і в крайній хаті розпитав селянина де засіли німці. Наївний чоловік розповів про все, що знав.

Ковпаківці вдарили з неочікуваного німцями боку. Розгорівся бій. Втрати були з обох сторін.

Отець Володимир із сім'єю і всією челяддю вирішив скоротати страшний час у просторому підвалі під резиденцією. До сполоханої компанії попросився німецький офіцер. Священик не відмовив у прихистку людині у німецькій формі. Допомогати людям у біді велів сам Ісус.

Нарешті шум і клекіт бою втих. Коли раптом хтось загунав у ляду зверху. Нічого не залишалося як зі страхом виявити себе. Отець Володимир обережно підняв ляду. Над ним стояли кілька ковпаківців.

–А–а, служитель культу. Вилазь, вилазь, німців нема, викурили їх з села, – іронічно всміхнувся один із ковпаківців. – Вас там багато є? Давайте, кінець тривозі.

Але це ще не було по тривозі. Отець Володимир за себе і своїх домочадців не боявся, але переживав за німецького офіцера. Якщо його відкрити – людину розстріляють, адже ворог...

Вирішив ризикувати власною безпекою, а може й життям. Він і слова не промовить про німця.

–Ну што, все вилізлі? – поцікавився ковпаківець.

–Всі, всі, пане товаришу, - сказав отець Володимир, а душа йому аж затерпла: а раптом цей «товариш» захоче заглянути до підвалу. Вже, що буде і заквив за собою ляду.

Партизан підозріло глянув на священника, але в нього було мало часу.

– Піп, покажеш нам дорогу на Солотвин чи як воно?

– Добре, покажу – намагався зберігати спокій священник. – Йдемо.

Того ж дня отець повернувся додому і його рідні з полегшенням зітхнули. Але до полегшення було ще далеко.

На другий день Росільну заповнили есесівці. Вони кинулися по дворах, виганяючи всіх до одного з хатів. Перелякані люди з'юрмилися в центрі села. Їх оточили солдати з собаками, грізно наставляючи дула автоматів на селян. Отця Володимира заставили стати перекладачем. Хоча в селі були ще люди, які за Австрії вчили німецьку.

Зі страхом, від якого крижаніло серце, отець Володимир став переказувати німецький розказ. А він зводився до страшного розвитку наступної події: за допомогу ковпаківцям, які напали на солдатів Рейху і чимало з них загинули всі мешканці села будуть розстріляні. Страх завис великою мрякою над людьми. Щось треба було робити. Подумки отець Володимир звернувся до Божої допомоги.: Господи, спаси і помилуй. А тоді гаряче став переконувати командування есесівців, що селяни нікому не допомагали. Більше того, рятували і самих німців.

–Гер, офіцер! – звернувся він до офіцера, якого врятував від смерті. – Скажіть правду, змилуйтеся.

Офіцер поглядом підтримав отця і примирливим жестом руки зупинив дальшу його мову.

Він запально став щось пояснювати своїм. Сталася невелика нарада поміж військовими. Нарешті командир есесівців згідливо покивав головою і звернувся до отця Володимира.

– Дякуйте пану офіцеру Еріху і Богові і самому собі за те, що ви врятували життя нашому офіцеру і проявили мудрість і відвагу. А ваші парохіяни вам хай вклоняться. Німецька влада гуманна і прощає цього разу всім. Скажіть їм, нехай ідуть додому.

Отець Володимир зворушився, як ніколи в своєму житті. На очі навернулися непрохані сльози. Це були сльози наймовірнішого щастя, яке він ніколи не пізнавав. Внутрішній голос рвався до неба «Дякую Тобі, Господи, дякую!». Нехай буде благословенне Твоє ім'я».

– Люди, йдіть і не согрішайте. Моліться Богові, дякуйте.

А тоді вклонився в сторону Еріха.—Данкен, гер офіцер, данке шон...

СЛУЖИЛИ ДВА ТОВАРИШІ

Останній місяць село жило наче під ігом невизначеності і очікуванні чогось, що не могло принести радість. Більше того, нове поневолення із червоним забарвленням прапора і крові. Кожен собі думав: невже повернеться страшна совітська влада? І тут же відповідав сам собі: прийде, вже йде разом із грізним наступом червонозоряної армії, що відкидала пекельний відблиск.

Директор Хмелівської школи Лев Морський стояв на подвір'ї дерев'яної навчальної споруди і думу думав. Він почував себе наче той вепр, що очікує обуха. В його голові не мелькнула жодна рятівна думка, йому нічого і думати про спасіння, коли повернеться радянська влада. Вже при перших совітах міг або заgrimіти до Сибіру або розстріляним бути в Дем'яновому Лазу, де не один свідомий українець наклав головою.

Тоді він переховувався в себе в селі, де його вже забули і не знали хто він насправді, а значить жодний Юда не міг видати його москалям, які в першу чергу арештовували священників, учителів, лікарів, просвітян.

Тоді вони недовго перебували в краї, недовго безчинствували і несли зло. Але цього разу, перемігши Німеччину осядуть тут надовго і злу від них не буде спасіння. А він тим більше буде цією владою поскрибований, адже директором був при німецькій владі. Не благодійний для них зусібч.

Отож, належить збирати такі-сякі манатки на перший випадок і утікати звідси поки не пізно. Утікати на чужу землю, може й заокеанську.

Не брав багато з собою, лише необхідне, а, головно, харчів у дорогу, щоб менше бідувати на перших порах.

До кордону то йшов, то їхав коли щастило сісти на якийсь транспорт. А за п'ятами вже насувалася ближче і ближче червона орда.

Наче відчував її дух насильства і неправди, яку вона несе народам Європи.

Не знають ці народи, що позбувшись нацистів, отримають безбожну владу більшовизму. З нього досить, не хоче більше червоного «блага». Міг піти до лісу, де не один вихований ним учень воював проти ворога України. Але не той вже вік у нього, там молода сила потрібна. Хоча мав добрий і військовий вишкіл і военний досвід Першої війни. Служив в офіцерському званні в австрійській армії, але, але... Вирішив емігрувати і то бажано кудись за океан, до чужих, але нових йому берегів. Не один і не два українці знайшли там свою долю. Хто в Південній Америці, а хто в Штатах чи Канаді.

Десь і він віднайде свій притулок для останку життя. Руки-ноги є, а розум і досвід, знання стануть в нагоді.

Нарешті кордон. Мадярський. Колись вже був тут і там, де йшли бої, на італійському фронті. У Відні побував в офіцерській школі

Йшов більше вночі, а вдень відсипався, зарившись як бурий в якусь мало прохідну гущавину.

І все ж не вберігся. Одного разу вранці його застукав зненацька окрик. Він його зрозумів, бо то була знайома для нього мадярська мова. Дуло автомата дивилося йому увіч без милосердя. Скорився долі і рушив, ведений солдатом в угорській формі. Вже що буде те буде ,а раптом Бог змилюється?

Прийшли до якогось будинку, що, очевидно, служив штабом армії, а може...Буде видно зараз. Всередині туди-сюди сновигали військові. Солдат постукав у двері якогось кабінету. Підштовхнув стволом автомата: йди.

За столом сидів полковник у формі мадярського офіцера. Він невдоволено глянув на Лева. Якусь мить дивилися в очі один одному. Наче впізнавали один одного. Здивування перейшло у ствердження.

-Лев?

-Дьордь?

І вже в другу мить два чоловіки стисли руки, обійнялися.

-Боже, Лево, пройшло стільки років.

-Далі тридцять, як ми служили цісареві у війську і воювали на фронті. Окопи нас здружили. Так, ти вже не той молоденький офіцер, але виправка твоя збереглася. І вуса трохи підросли – розсміявся. А так, нічого тобі не бракує.

-О, вуса нас роблять знайомими і близькими. Як я радий тебе бачити. А скажи, куди ти зібрався?

- Та подальше, брате, від червоної зарази. Може до Німеччини, а може у Штати.

- Правильно робиш і, вважай, тобі пощастило, що Бог звів нас знову.. розкажуй ,як ти жив.

Вони сиділи за столом, на якому з'явилася пляшка токайського, згадували і згадували.

На ранок Лев був готовий у далеку дорогу. За плечима мав рюкзак набитий продуктами із військових припасів. В кишені перепустку від Дьордя і його благословення щасливої дороги. Помолився Богові і сів у кузов авта, яке прямувало до Будапешта.